

ARTICULUS III.

Utrum res omnes, quæ existunt vel existere possunt, unitate individuali et numerica gaudeant, seu utrum nihil existere possit, nisi individuum, et utrum aliquid addat individuatio supra naturam specificam.

Varie
questiones, quæ
unitatem
individualem
respicunt.

88. Antequam de unitate dicendi finem faciamus, quædam tractanda sunt, quæ ad numeralem seu individualem unitatem spectant, quibus proinde enucleandis nullus esse potest opportunior locus. Et in Logica dicta sunt quædam de individuo, prout res postulabat, nunc autem alia restant tractanda, quæ realitatem ejus, secundum quod in se est, respiciunt. Est ergo unum numero vel singulare seu individuum, ut superius dicebamus, ita unum ens, ut secundum eam entis rationem, qua unum dicitur, non sit pluribus communicabile, vel quod ita est in se indivisum, ut nequeat in plura, quale ipsum est, dividi. De quo quinque potissimum in disputationem veniunt, primo utrum quidquid existit vel existere potest, individuum sit aut singulare; deinde utrum individuatio aliquid addat supra naturam communem; tertio utrum unum individuum alio perfectius sit intra eandem speciem; quarto utrum individuatio secundum rem differat a natura; quinto demum quodnam sit principium individuationis. Quarta quæstionem harum mox tractabitur, cum de distinctione inter gradus entitatis sermo erit, tres priores nunc expediemus, quintam ad sequentem articulum reservantes.

Quod ergo primam controversiam attinet communem Philosophorum sententiam sequens exhibet

89. PROPOSITIO 1.^a Quidquid immediate existit vel existere potest, singulare est atque individuum.

Doctrina hæc jam diu tradita est a Philosopho in libro Prædicamentorum, ubi scribit, *nisi primæ substantiæ sint*

(nempe individua), *cæterarum rerum nullam esse posse* (1), quasi diceret nihil, sive accidentale sive etiam substantiale, esse in rerum natura posse, nisi sint individua. Idem fuse docuit in sua Metaphysica (2) contra Platoniorum formas separatas.

Ratio vero est hæc: « Quidquid existit, habet certam ac determinatam entitatem. Sed omnis talis entitas necessario habet adjunctam negationem. Ergo et singularitatem individuaque unitatem. »

« Minor patet, quia omnis entitas, hoc ipso quod determinata entitas est, non potest dividi a seipsa. Ergo nec potest dividi in plures, quæ tales sint, qualis ipsa est, alioqui tota illa entitas esset in singulis, et consequenter, ut est in una, divideretur a seipsa, prout est in alia: quod manifestam involvit repugnantiam. Omnis ergo entitas, hoc ipso quod est una entitas in rerum natura, necessario est una prædicto modo, atque adeo singularis et individua. »

« Quæ ratio concludit, etiam de potentia absoluta intelligi non posse, ut realis entitas, prout in reipsa existit, singularis et individua non sit: quia implicat contradictionem, esse entitatem, et esse divisibilem in plures entitates, quæ sint tales, qualis ipsa est. Alioqui esse posset simul una et plures entitative seu secundum eandem realem entitatem; quod involvit contradictionem » (3).

Recolantur etiam in memoriam, quæ contra universale a parte rei existens et circa ejusdem in individuis existentiam disputata sunt.

Cæterum in propositione dicitur *quidquid immediate existit*, seu non mediante alio, propter prædicata communia, sive specifica sive generica, quæ non immediate ac ratione sui existunt, sed mediis singularibus, seu quia singularia existunt.

Vide si lubet apud Suarez solutas levissimas quasdam adversus hanc propositionem difficultates (4).

(1) Aristot., de Prædicam., cap. de Substantia.

(2) Vide lib. 1.um Metaphys., cap. 6; et lib. 7, cap. 8, text. 26 et 27.

(3) Ita Suarez, disp. Metaph. 5, sect. 1, n. 4 et 5; et post ipsum P. Barthol. Amici, loc. cit. tract. 4, quæst. 3, dub. 2, n. 4.

(4) Loc. cit. n. 6 seqq.

§ II.—UTRUM INDIVIDUATIO ALIQUID ADDAT SUPRA NATURAM.

90. Jam quod spectat alteram questionem, notandum est in quovis individuo considerari posse naturam, quæ definitione essentiali exprimitur, et ipsam formalitatem, qua ultimo constituitur individuum in ratione talis: v. g. in Petro est humanitas, quæ etiam est in Paulo, Francisco cæterisque individuis hominibus, et *Petraitas* seu ratio Petri, quæ propria sibi est, nec reperitur in Paulo, vel Francisco, vel in quovis alio. Et formalitas hujusmodi vocatur *individuat*io, *singularitas*, *differentia numerica* vel *individualis et*, potissimum in Schola scotistarum, *hæccitas* (1), quia per illam res est *hæc* et constituitur in ratione individui vel singularis, ac differt ab iis, quæ solo numero discriminantur, licet in cæteris conceptibus cum ipso communicent. Individuatio itaque considerari potest logice, metaphysice ac physice. Logice considerata exprimit *subjicibilitatem* in ordine ad prædicationem relate ad prædicata superiora, species nempe et genera in sua linea prædicamentali. Metaphysice est ultimus gradus entitativus in serie cujusvis prædicamenti, sicut genus supremum dicit gradum primum: gradus enim ille ultimus constituitur per differentiam individuale n, quæ contrahit specie infimam vel atomam ad rationem individui. Physice denique videtur esse unitas numeralis, vel id quod constituit unum numerale aut singulare. Individuatio solet extrinsece patescere per notas quasdam individuantes, quæ notissimo illo versiculo continentur:

Note
individuantes
externæ

Forma, figura, locus, tempus, stirps, patria, nomen: quæ tamen non præ se ferunt veram atque intrinsecam et quasi essentialiam, quæ sub iisdem latet, individuationem. Negari enim nequit fieri posse per divinam omnipotentiam, ut duo homines simillimi in temperamento, figura, ætate, stirpe, patria et nomine, simul in eodem tempore et loco existere, nempe compenetrata, quæ proinde easdem notas individuantes haberent, nec possent humano sensu discerni, et nihilominus non desinerent esse duo, haberentque suam quisque

(1) Quis fuerit primus auctor hujus vocis *hæccitas*, vide apud Mastrium, *Metaph.* disp. 10, quæst. 9, n. 125.

distinctissimam individuationem, non minus quam si extrinsecus penitus discriminarentur. De hac ergo interna individuatione quæritur, utrum aliquid addat, re vel ratione distinctum, de quo alibi disputandum, supra naturam communem sive substantiæ sive accidentis individui. Et sunt varîe sententiæ: prima Nominalium, Ockam, Gabriellis et aliorum (1), arbitrantium singularitatem nihil positivum et reale, sive re sive ratione distinctum, addere communi naturæ, sed unamquamque naturam, sicut per seipsum est natura, ita etiam per seipsam primo et immediate esse individuum. In hac opinionem haud invitus trahi posse videtur Henricus Gandavensis (2), qui scripsit individuum naturæ specificæ solum addere negationem. Secunda sententia huic extremæ opposita tenet individualement differentiam aliquid positivum addere supra communem naturam. Ita communiter Scotistæ cum suo Magistro (3), et nostri auctores cum Suarez (4). Tertiam sententiam, mediam inter duas priores, tenent Thomistæ, saltim plures, qui distinguunt inter entia materialia et immaterialia, putant in illis quidem aliquid, in immaterialibus autem nihil addere individuationem supra naturam communem. Ita Capreolus (5) et Cajetanus (6), Sylvius (7) et alii. Eadem censetur esse doctrina Aristotelis (8), prout eam exponunt interpretes (9), et S. Thomas (10).

Sententia
Nominalium.

Sententia
Scotistarum
et Nostratum.

sententia
plurium
Thomistarum.

(1) Apud Fonseca *Metaph.* lib. 7, cap. 6, quæst. 1, sect. 1; Suarez disp. 5, *Metaph.* sect. 2; Amici, *Logic.* tract. 4, quæst. 3, dub. 2, art. 1; Mastr. *Metaph.* disp. 10, quæst. 1, n. 5.

(2) *Quodl.* 5, quæst. 8.

(3) Vide Suarez, Amici et Mastrium.

(4) Loc. cit. n. 8 seqq.

(5) 2.º dist. 3, quæst. 1.

(6) In 3.º part. quæst. 2, art. 2; et Comment. in Opusc. S. Thom. de *Ente et essentia* cap. 5; *Circa hanc particulam dubium...* ante quæst. 9.º

(7) In 1.º part. quæst. 3, art. 3.

(8) Lib. 7, *Metaph.* cap. 11 fin.; et lib. 3 de *Anima*, cap. 4, text. 9.

(9) Ita Averroes et Philoponus apud Suarez, disp. 5, *Metaph.*, sect. 2; S. Thom. lib. 7 *Metaph.* lect. 11 fin.; de *Anim.*, lib. 3, lect. 8 par. b; Conimbric. in Comment. in cap. 4.º text. 9; lib. 3 de *Anima*; Sylvest. Mauri, *Aristotelis Opera Omnia*, tom. 3; de *Anima*. lib. 3, cap. 2, n. 1; *Metaph.* lib. 7, cap. 16, n. 11.

(10) 1. p. quæst. 3, art. 3; de *Ente et essentia* cap. 5, 2.º dist. 3 quæst. 2, art. 3, corp.

Radix
controversiæ

Pro resolutione quæstionis notandum est individuum, in omnium sententia, supra naturam communem addere negationem aliquam, quæ formaliter compleat et constituat unitatem individui, ut patet tum ex generali notione unitatis, tum ex præmissis circa rationem individui et unitatis individualis. Quin potius, si formaliter loquamur de individuo, quatenus proprio et peculiari modo unum est, «negationem addit non solum supra naturam communem abstracte et universa conceptam, sed etiam supra totam entitatem singularem præcise conceptam sub ratione positiva, quia tota hæc entitas non concipitur ut una singulariter et individua, donec concipiatur ut incapax divisionis in plura ejusdem rationis. Difficultas ergo præsens non est de hac negatione», sed de fundamento hujus negationis. «Nam cum non videatur posse fundari in sola communi natura, illa enim de se indifferens est, (intellige negative, seu ex se non determinata ad tale individuum) et non postulat talem indisionem in plura similia, sed in ea potius dividitur; ideo inquirimus, quid sit in re singulari et individua, ratione cujus ei conveniat talis negatio» (1).

91. PROPOSITIO 2.^a Differentia individualis, saltem in rebus materialibus, aliquid positivum addit supra naturam communem, ratione cujus res in esse individui constituitur et negationem habet divisionis in plura, quale ipsum est.

Assertio priora
communis
contra Nomi-
nales.

Assertio hæc communis est inter Philosophos solis exceptis Nominalibus, eamque diserte tradit S. Thomas: *Commune est duplex: quoddam enim commune est secundum rationem, et istud per additionem alicujus proprii contrahitur et determinatur, sicut genus per additionem differentie, et species per materiam individuatur* (2). Et alibi: *In quibuscumque pluribus invenitur aliquid commune, oportet querere aliquid distinctivum; quod distinctivum paulo inferius docet debere esse intrinsicum iis, quæ distinguuntur* (3).

(1) Suarez disp. 5, sect. 2, n. 7.

(2) S. Thom. 1.^a Dist. 34, quæst. 1, art. 1 ad 4.um Cfr. 4.^a lib. *Contr. Gent.* cap. 14.

(3) S. Thom. 1 p. quæst. 40, art. 2 in corp. Cfr. lib. *Contr. Gent.* cap. 42, argum. 7, ubi idem hoc principium statuitur. Vide etiam

Prob. 1.º «Natura specifica secundum se, et quatenus est proximum objectum conceptus communis hominis, leonis, etc., nihil habet repugnans communicabilitati: et ideo dicitur negative indifferens,» ut patet ex dictis in Logica circa existentiam et realitatem universalis naturæ. «Per individuationem autem tollitur hæc ejus indifferencia, et fit incapax talis divisionis, quatenus natura singularis affecta est. Ergo necesse est, ut intelligatur aliquid positivum ei esse additum, ratione cujus hoc ei repugnat.» Nam negatio sola nihil ponit in re, ideoque natura, si nihil positivum ei advenit, nequit indivisibilitatem in plura ejusdem rationis, quam ex sese profecto non importat, nancisci (1).

Prob. 2.º Petrus et Paulus habent aliquid commune, in quo conveniunt, nempe humanitatem, et aliquid proprium, per quod invicem discriminantur, et quidem positive, hæc ceitatem videlicet Petri et hæc ceitatem Pauli; nam profecto Petrus et Paulus non differunt inter se solum negative. Atqui hæc ceitates hujusmodi licet negationem divisibilitatis importent propriam omnis individui, pure tamen negativæ esse nequeunt; secus enim nihil remaneret, per quod talia individua inter se distinguerentur. Ergo.

92. PROPOSITIO 3.^a Cum nulla satis firma ratio afferatur, ob quam substantiæ immateriales creatæ per se ipsas individuari dicendæ sint, probabilius nobis videtur in iis quoque individuationem aliquid addere supra naturam.

Loquimur in propositione de substantiis immaterialibus creatis, nam difficultas non est de natura divina, neque etiam de accidentibus immaterialibus seu spiritualibus. De natura quidem divina, quia quemadmodum alibi demonstrandum est, ita ex sese essentialiter individua est ac determinata ad hanc numero substantiam, ut repugnet ei

Secunda
assertio contra
Thomistas,
negantes in
entibus immate-
rialibus
individuationem
quidpiam
addere naturæ
communi.

Suarez, loc. cit. n. 8; Fonseca *Metaph.* lib. 5, cap. 8, quæst. 3; Soncinas, *Metaph.* lib. 7, quæst. 31, 32; Soto *Logic.*, de *Universal.*, quæst. 2; Rhodes. lib. 4, disp. 3, quæst. 2, sect. 2, paragr. 1; Amici, loc. cit.; Mastr. *Metaph.* disp. 10, quæst. 1, n. 6; Pont. *Logic.*, disp. 6, quæst. 2.

(1) Suarez, loc. cit. n. 8

multiplicari in pluribus individuis. Quare si vere concipiatur divina natura, nequit mente præscindi communis ratio deitatis a tali deitate; cum enim de vero conceptu deitatis sit esse hanc individuum deitatem et non aliam, si quis in deitatis conceptu præscindat ab hac individua deitate, non vere illam apprehendit. Sicut si Petreitas ad essentiam hominis spectaret, non vere homo apprehenderetur, præcisâ Petreitate. Deinde neque est difficultas de accidentibus spiritualibus; hæc enim possunt plura esse numero, saltem successive, intra eandem speciem, ut evidens est in actibus v. g. fidei vel charitatis etc., qui successive eliciuntur. Si autem plura accidentia spiritualia numero distincta intra eandem speciem dantur, certe datur in illis aliquid commune, in quo conveniant, et aliquid per quod distinguantur. At conveniunt in ratione specifica et per individuationem diversificantur. Ergo eadem ratio, propter quam in rebus materialibus individuatō dicitur aliquid positivum addere supra naturam communem, convincit etiam de accidentibus spiritualibus idem sentiendum esse. Controversia itaque tota devolvitur ad substantias creatas immateriales.

Prob. Si nulla urgens ratio proferatur, quæ persuadeat immateriales substantias creatas per seipsas formaliter individuari, tenendum e converso est, in iis quoque, sicut in entibus materialibus, individuationem aliquid positivum addere supra naturam communem. Atqui nulla revera urgens ratio affertur, quæ persuadeat substantias materiales creatas per seipsas formaliter determinatas esse ad hanc numero individuationem. Ergo.

Major patet. Nam cum substantias immateriales, ac præsertim completas, quales sunt angelicæ, perfecte in hac vita nequeamus cognoscere, satius videtur esse, ut de illarum individuatione per analogiam ad individuationem rerum materialium judicemus, donec aliqua in contrarium solida ratio proponatur. Videor enim mihi posse sic Gabrielem Archangelum ita mente concipere, ut apprehendam naturam illius, præcissione facta a peculiari ejus individuatione. Quod si verum est, non repugnabit eandem illam logice naturam in aliis quoque individuis multiplicatam reperiri, sicut accidit in omnibus naturis materialibus.

Dicunt adversarii id fieri non posse, quia essentia quævis angelica essentialiter et ab intrinseco determinatur ad hoc individuum, et consequenter individuatō hæc nihil positivum supra naturam, re vel etiam ratione distinctum, addere, sed solam negationem communicabilitatis in plura similia, quæ immediate ac ratione sui ipsius convenit tali speciei. Sicut enim individuum materiale ratione differentie individualis superaddite jam non patitur divisionem sui in plura, quale ipsum est; ita species angelica, quia ad essentiam ejus spectat hæc determinata individuatō, nullibi reperiri potest sine hac individuatione, ac proinde solum unum individuum in tali specie dari potest. Unde sequitur fieri non posse etiam per divinam omnipotentiam, ut plures numero differentes angeli intra eandem speciem creentur. Expendendæ itaque sunt rationes, quibus talis doctrina fulcitur a suis patronis: id quod fiet probando Minorem argumentationis præcipue. Itaque.

Prob. Minor. Nam prima et præcipua ratio hæc afferri solet, quod cum substantiæ immateriales nec materiam habeant, nec ad illam dicant habitudinem (loquimur enim de substantiis completis), nihil in eis fingi potest, quod individuatō addat supra naturam, et ideo seipsis individuæ sunt: contra ac evenit in compositis materialibus, in quibus quia inest materia signata quantitate, facile concipitur posse exinde aliquid accrescere communi naturæ.

Atqui hæc ratio parum efficax videtur esse. Nam tota quanta supponit opinionem, principium individuationis, quæ aliquid addat supra naturam specificam, in materia signata reponentem. At opinio ista in sequenti articulo confutanda est, ubi ostendetur principium individuationis in ipsis etiam corporibus quantitate affectis aliunde repetendum esse. Deinde etiamsi doctrina hujusmodi de principio individuationis veritatem haberet in materialibus substantiis, in quibus proinde ob hanc causam individuatō aliquid adderet supra naturam; non illico liceret concludere in substantiis immaterialibus, propterea quod careant materia signata, non posse aliud principium individuationis inveniri, quæ aliquid supra naturam specificam addat. Ergo donec ostendatur ab adversariis repugnantia cujusvis alterius principii individuationis,

saltem pro immaterialibus substantiis, jus nullum est asserendi substantias immateriales seipsis individuari formaliter, ac proinde multiplicatas in diversis individuis cum totidem distinctis individuacionibus reperiri non posse.

Confirmatur, quia in hujusmodi substantiis possibile esse aliud principium individuacionis supra communem naturam additæ, non parum probabile reddit exemplum, quod superiorum memini, accidentium immaterialium. Certum enim est dari plura solo numero distincta accidentia spiritualia, in quibus proinde individuatio aliquid addit supra rationem specificam non minus, quam in ipsis materialibus substantiis. Ergo in hujusmodi accidentibus necesse est agnoscere principium aliquod individuacionis illius supra essentiam additæ. Atqui principium istud non est materia signata, ut patet, quia subjectum talium accidentium non est materiale, cum potissimum reperiri possint etiam in entibus pure spiritualibus, quales sunt Angeli. Nec dici potest accidentia immaterialia diversimode individuari, quia ordinem habent ad diversa subjecta, siquidem in uno eodemque subjecto, in uno eodemque angelo, in una eademque anima rationali dari possunt, saltem successive, hujusmodi accidentia solo numero distincta. Si ergo in accidentibus spiritualibus principium individuacionis, quæ aliquid addat supra naturam communem, a materia signata diversum, agnoscendum est; quid vetat, quominus idem dicatur de substantiis immaterialibus? Vel si in accidentibus «reperitur eadem ratio specifica spiritualis contrahibilis ad diversa individua, non ex diversis subjectis, sed ex diversis differentiis individualibus in ordine ad idem subjectum; cur non poterit eadem ratio specifica substantialis et spiritualis similiter contrahi per differentias individuales sibi proportionatas? Certe nulla potest reddi sufficiens ratio» (1).

Secunda ratio adversariorum potest derivari ex analogia cum substantia immateriali increata, quæ ob suam purissimam spiritualitatem essentialiter includit in se talem individuacionem et incommunicabilitatem respectu cujusvis inferioris, et ideo natura divina est formaliter sua individuatio et

(1) Suarez loc. cit. n. 29.

essentialiter unica. Simili ergo modo dicendum est de substantiis creatis immaterialibus, quæ suo modo divinam spiritualitatem imitantur.

Verum radix divinæ unicis et perfectionis exigentis essentialem formalemque identitatem individuacionis cum natura, non videtur repetenda esse ex gradu immaterialitatis præcise sumpto, sed ex radicali infinitate divinæ substantiæ, quæ cum sit purissimus actus, est essentialiter ex sese ipsa sua individuatio et omnis generis possibilis perfectio. E converso entia omnia creata sunt finita et limitata, nec proinde ex interna essentiæ suæ exigentia postulant, nisi perfectiones ad propriæ speciei rationem præcise spectantes. Atque adeo in hac ipsa limitatione sufficienter deprehendi posse videtur ratio, cur essentia substantiarum immaterialium creaturarum ab individuacione, quantum est de se, præscindant, et consequenter individuatio aliquid supra communem naturam addat.

Dicent adversarii, substantias immateriales creatas, licet sint in genere entis simpliciter finitæ, infinitas tamen esse in specie sua, habereque totam perfectionem possibilem in sua specie; quia cum sint abstractæ et separatæ a materia, non habent, unde limitentur, et ideo intra illam speciem multiplicari non possunt.

Sed in primis quæro, qualis sit infinitas illa, quæ in substantiis immaterialibus fingitur, intensivane an extensivane; quia cum tota perfectio intensiva talis angeli intra certum gradum et limitem propriæ speciei contineatur, nullam habere potest formalem infinitatem intensivam. Deinde licet daretur perfectio intensiva infinita intra gradum propriæ speciei, non sequitur talem perfectionem non posse in multis similibus individuis reperiri. Sic quamvis daretur in anima Christi Domini v. g. gratia infinite intensa, non propterea sequitur non posse dari alias qualitates gratiæ numero distinctæ. Denique infinitas hujusmodi intra certum gradum propriæ speciei contenta, non minus asserenda erit, si datur, accidentibus spiritualibus. Si ergo in his non impedit quominus plura existant individua intra eandem speciem, non magis debet impedire in substantiis immaterialibus. Si quæ autem disparitas est inter accidentia et substantias, adversariis onus incumbit eam probandi.

Quod si dicatur infinitas substantiarum immaterialium esse extensiva, petitur principium. Nam infinitas illa extensiva, quæ in substantiis hujusmodi supponitur, videtur in sensu virtuali esse intelligenda, quatenus nempe æquivaleat infinitæ multiplicationi intra eandem speciem, ita ut, quemadmodum species, quæ multiplicata esset in infinitis individuis, jam quasi exhausta foret, nec amplius posset multiplicari, ita multiplicabilitas speciei in substantiis immaterialibus unico individuo exhauriatur. Ergo qui affert infinitatem extensivam substantiarum spiritualium tamquam rationem, cur hæc ex seipsis individuenter, nec proinde possint multiplicari intra speciem; manifeste petit principium, donec aliquod solidum promat argumentum, quo infinitatem hujusmodi confirmet. Dicendum est ergo substantias spirituales, quamvis abstractæ sint a materia, simpliciter finitas esse: neque ut limitationem sortiantur, egent materia signata, satis enim sortiuntur illam «ex propria differentia, vel ex se et ex propria entitate, aut quia habent tale esse receptum, aut quia naturâ suam in tali supposito existunt. Igitur ex infinitate nulla ratio sumi potest, ob quam hujusmodi naturæ immateriales essentialiter sint individua et incommunicabiles» (1).

Tertia ratio ab adversariis hæc affertur. Res immateriales nequeunt *materialiter* multiplicari cum careant materia. Ergo solum *formaliter* et *essentialiter* multiplicari possunt. Atqui *materialis* multiplicatio est numerica, *formalis* autem specifica. Ergo substantiæ immateriales solum specificæ, seu secundum species, multiplicari possunt, non vero numerice intra eandem speciem.

«Sed hæc etiam ratio, si verba *materialiter* et *formaliter* proprie sumuntur in primo antecedente, insufficientis est, et principium petit; nam conclusionem ipsam in ratione sumit, nimirum vel distinctionem numericam sumi ex materia, vel idem esse differre numero, quod differre materialiter. Esto enim in rebus materialibus hæc habeant aliquam veritatem, quod postea examinabimus; tamen inde non potest sufficiens argumentum sumi ad immaterialia. Distinctio ergo

(1) Vide Suarez loc. cit. n. 26-27.

individualis latius patet, quam materialis differentia dicto modo sumpta; differre enim numero solum est distingui in propriis entitatibus cum convenientia et similitudine in integra ratione essentiali: quod commune esse potest tam rebus spiritualibus, quam corporalibus. Unde si *materiale* et *formale* latius sumatur, prout *formale* dicit rationem essentialem præcisam, *materiale* vero quidquid illam contrahit et determinat ad talem entitatem; sic duo angeli ejusdem speciei, quamvis distinguantur ut duæ formæ integræ, possunt non distingui *formaliter*, sed *materialiter* seu entitative, sicut distinguuntur inter se duæ animæ rationales» (1); nam anima etiam rationalis licet simplex sit et spiritualis, non tamen individuatur ex sua essentiali ratione.

Dices paritatem non esse inter animam rationalem et substantias immateriales completas. Nam anima est forma corporis, ideoque diversimode individuatur per ordinem ad diversas materias, cum quibus totidem diversa corpora constituit.

Verum respondeo iterum doctrinam valde incertam obtrudi, «nam fortasse tam verum est hanc animam ideo dicere talem habitudinem ad corpus, quia talis ipsa est, sicut e converso. Et deinde quidquid de hoc sit», de quo alibi disputandum est, «ad præsens nihil refert; nam idem argumentum proportionale sumi potest. Anima enim rationalis, quæ habet suam specificam rationem cum habitudine transcendentali ad corpus, non habet individuationem ex vi illius præcisæ, sed ex additione aliqua secundum rationem, per quam (additionem) illa habitudo determinatur ad tale corpus, vel potius ad talem habitudinem ad corpus. Ergo eadem proportione substantia Angeli, quæ habet rationem essentialem absolutam absque transcendentali habitudine, non erit individua ex vi illius, sed ex aliquo addito secundum rationem proportionato illi» (2). Et hæc quidem dicta sint de rationibus, quibus adversarii conantur ostendere, quod substantiæ immateriales ex se vel ex vi rationis suæ specificæ individuenter.

(1) Suarez loc. cit. n. 28.

(2) Suarez loc. cit. n. 29, ubi plura videri possunt.

Quod vero attinet ad auctoritatem, videatur Suarez (1) de Aristotele, cujus sententiam expendit. S. Thomas certe videtur nobis adversari, a quo tamen in re dubia, eaque non magni sane momenti, liceat nobis invitis recedere.

§ III.—SOLVUNTUR DIFFICULTATES ADVERSUS ALTERAM PROPOSITIONEM.

93. *Objic. 1.º* Omne ens reale, seu quod existit vel existere potest, necessario singulare est. Ergo repugnat, quod res fiat singularis per additionem alicujus entitatis positivæ supra naturam communem. Nam si communis hæc natura realis est, jam supponi debet singularis, ac proinde ante id quod singularitas addere naturæ fingitur, jam natura singularis est (2).

Resp. dist. Major. Conseq. Repugnat, quod res fiat per additionem entitatis positivæ, quæ a parte rei distinguatur a natura, *trans.* vel *conc.*, quia distinctio hujusmodi a parte rei existens, supponit entitatem et consequenter singularitatem in utroque membro sic distincto. Repugnat, quod res fiat singularis per additionem entitatis positivæ sola ratione distinctæ, *neg.*, quia hæc distinctio non supponit entitatem actualem, nec singularitatem in utroque extremo: quia cum non sit distinctio realis, sed pendens ex modo concipiendi, facile intelligi potest inter rem universaliter conceptam et modum ejus realem (3). Verum de modo distinctionis inter naturam et individuationem, inferius fuse agendum est.

Objic. 2.º Ex superius tradita doctrina, unitas non addit aliquid positivum supra naturam, quæ dicitur una. Ergo nec singularitas vel individuatō, utpote quæ non est nisi unitas quædam (4).

Resp. conc. antec., neg. conseq., et ration. additam. Singularitas enim importat quidem unitatem, sed non solam, quemadmodum jam probatum est.

(1) Loc. cit. n. 38-39.

(2) Cfr. Nominales apud Suarez, loc. cit. n. 5.

(3) Vide Suarez, loc. cit. n. 34.

(4) Cfr. ibid, n. 5.

Objic. 3.º Actus singularis supponit potentiam singularem ex doctrina Aristotelis in libro 2.º *Physicor.* cap. 3, text. 36. Sed id, quod addere dicitur individuum supra speciem est actus singularis naturæ. Ergo supponit naturam singularem, quippe quam respicit ut potentiam.

Resp. dist. Major. Si actus ille et potentia ex natura rei distinguantur, *conc.* Si non distinguantur ex natura rei, *neg.* ob rationem nuper insinuatam.

Objic. 4.º Id quod individuatō addit supra naturam, vel est essenziale vel accidentale. Si essenziale, sequitur α) speciem dividi posse per essentielles differentias, contra doctrinam Porphyrii in capite *de specie*: β) individua essentialiter differre et speciem non dicere totam essentiam vel quidditatem individuorum, quod est contra commune placitum Dialecticorum cum Porphyrio: γ) individua posse ac debere definiri propria et adæquata definitione essentiali, quod iterum est contra communem sententiam Philosophorum cum Aristotele (1).

Si autem id, quod singularitas addit, est accidentale, individuum erit ens et unum per accidens, itemque accidens non adveniet subjecto individuo, sed illud constituet: quod impossibile est, quia si unum ex alio individuatō, potius accidens a subjecto, quam e converso individuationem accipiet (2).

Resp. dist. Minor: quoad primum membrum. Si nomine *essentialis* intelligatur aliquid spectans ad id, quod attento modo nostro concipiendi a Philosophis vocari solet *quidditas* vel essentia rei, *conc.* Si nomine *essentialis* significetur simpliciter aliquid pertinens ad substantiam et entitatem rei, ac proinde est saltem aliquid cum essentia realiter identificatum *neg.*

Contradist. Minor: quoad secundum membrum: si nomine accidentis intelligatur aliquid oppositum *essentiali* in primo sensu, *neg.*, si intelligatur aliquid oppositum essentiali in altero sensu, *conc.*

(1) Lib. 7, *Metaph.* text. 53.

(2) Ita Aureolus apud Mastrium, *Metaph.* disp. 10, quæst. 1, n. 11, et apud Suarez, loc. cit. n. 5.

Si enim loquamur de individuis prout sunt a parte rei secundum statum physicum, individualis differentia est revera aliquid essentialie individuo, sicut differentia specifica exprimit aliquid essentialie speciei; nam differentia individualis constituit naturam vel substantiam individuum, quæ concipi nequit sine illa, et cum eadem prorsus identificatur, ut mox videndum erit. Tamen si spectetur modus noster concipiendi et loquendi, non totum illud, quod substantialem entitatem individui constituit, vocare solemus essentialiam; et ita aliter respondemus quærenti, *quid* est v. g. Petrus, et aliter quærenti, *quis* est Petrus; nam quærenti *quid* est Petrus, respondemus: *Est homo* vel *animal rationale*; at quærenti *quis* est Petrus, respondemus per notas ipsius individuantes, saltem quatenus extrinsecus nobis pateferi possunt. Atque ita respondere solent non solum ii, qui essentialiam rei et individuationem ex natura rei distinguunt, sed etiam ii, qui eas a parte rei unum idemque esse arbitrantur. Jam quæstio *quid* res aliqua sit, respicit rei *essentialiam* vel *quidditatem*. Ergo ex vulgari et philosophico modo concipiendi et loquendi, non totum id, quod constituit completam substantiam individui essentialie dicitur, sed id tantummodo quod simile est in individuis et communi conceptu exprimi potest, præcisus propriis, per quæ illa inter se distinguuntur: et e converso differentie individuales, per quas discriminantur, non dicuntur essentialies, sed intrinsece entitative, et quasi *materiales*, ut distinguantur a differentia specifica, quæ maxime *formalis* est, sumitur enim ex illo gradu, in quo individua formaliter conveniunt seu assimilantur. Cujus rei hæc ratio videtur esse «quod individua ejusdem speciei cum reali distinctione habent integram et perfectam similitudinem in natura, in quo differunt ab individuis differentibus specie sub eodem genere, quæ inter se non habent tantam, tamque perfectam similitudinem. Hinc ergo fit, ut mens nostra concipiat id, in quo illa individua inter se conveniunt, tamquam unum quid, et tamquam id quod est formale in illis, et quod per se confert ad scientiam; nam distinctio in sola entitate censetur esse quasi per accidens, et ideo vocatur materialis. Eademque ob causam definitio scientifica non datur, nisi de communi et specifico conceptu, atque in hoc

sensu species ultima dicitur tota essentialie individuorum, scilicet formaliter ac præcise sumpta et concepta, et prout ejus cognitio ad humanam scientiam deservit, quæ non descendit ad particularia secundum proprias et individuas rationes eorum, quia nec potest eas percipere prout in se sunt, neque agit de accidentibus propriis individuorum, quia vel contingenter et per accidens eis conveniunt, vel si fortasse sunt aliqua omnino propria, æque latent ac ipse individuales differentie. Denique, quia esset valde operosum ac pene infinitum ad singula particularia descendere. Nihilominus tamen non est dubium, quin individua, etiamsi solo numero differant, habeant in re distinctas essentialias, quæ si prout in se sunt, concipiantur, et explicentur, diversis conceptibus et definitionibus declarandæ erunt, et distinctas etiam habebunt proprietates saltem secundum rem, vel secundum aliquem modum proprium, sub qua ratione cadunt sub scientiam angelicam vel divinam» (1).

§ IV.—UTRUM UNUM INDIVIDUUM
SUBSTANTIALITER PERFECTUS ALIO ESSE POSSIT INTRA
EAMDEM SPECIEM.

94. Veniamus jam ad tertiam ex propositis controversiis, in qua investigatur, utrum individua ejusdem speciei infimæ vel atomæ habeant æqualem perfectionem substantialem. Quæ controversia sic specialiter solet proponi passim a præcis auctoribus circa animam rationalem, an videlicet supposito quod omnes animæ rationales sint ejusdem speciei, habeant quoque eandem perfectionem; sed dubium potest generatim respicere omnia individua, ideoque hic aptissime videtur tractari posse.

Probe autem nota dubium non esse de perfectione pure accidentalī, certum quippe est individua ejusdem speciei posse alia aliis præstantiora accidentia habere, proprietatesque individuales. Sic passim videmus homines ingenio,

Dubium non est
de accidentalī
perfectione.

(1) Suarez loc. cit. n. 37. Cfr. Fonseca, *Metaph.* lib. 5, cap. 6, quæst. 1, sect. 3; Amici, *Logic.* tract. 4, quæst. 3, dub. 2, art. 2, fin., in respons. ad 2.^{am} confirmationem.

indole, complexione, figura etc., diversos. Certum pariter est, si corporea integritas consideretur, posse alia individua aliis perfectiora existere etiam substantialiter: sic homines, quibus natura omnia membra integra donavit, perfectiores sunt cæcis, claudis, aliove membro carentibus. Quæstio ergo est de individuis ejusdem speciei integris et completis substantialiter, dubiumque recidit solummodo circa perfectionem substantialem individualem, seu circa individuales differentias intrinsecas et entitativas; nam secundum ipsam essentiam vel entitatem specificam videtur non posse ulla esse discrepantia inter varia individua, sed omnia eodem gradu perfectionis contineri. Duæ sunt præcipuæ de hac re sententiæ,

Prima sententia.

Prima tenet individua ejusdem speciei diversa perfectione individuali entitativa prædita esse. Ita censet de animabus rationalibus non *irrationabiliter* dici Magister Sententiarum (1), idemque docet tamquam probabile S. Bonaventura (2); item Richardus (3), Capreolus (4), Card. Cajetanus (5), Bañez (6), Sylvius (7), Javellus (8), aliique, et e nostris PP. Rubius (9), Arriaga (10), Oviedo (11) ac Tellez (12); et pro eadem opinione allegatur etiam Suarez, quamvis obiter dumtaxat illam insinuaverit (13). Denique hoc idem statuise dicitur Facultas theologica Parisiensis in quodam articulo, qui sic se habebat: *Si quis dicit omnes animas ab origine esse æquales, errat, quoniam alias anima Christi non esset perfectior anima Judæ; verum nescio an satis evidentem elici possit illa doctrina ex hisce verbis, quæ valde generalia sunt, nec distinguunt inter perfectionem substantialem et accidentalem.*

- (1) Lib. 2 Sentent. distinct. 32, fin.
- (2) In Comment. in eundem locum Magistri, dub. 6.
- (3) In 2.^a dist. 22, art. 4, quæst. 1.
- (4) 2.^a dist. 32, quæst. 1.
- (5) In 1.um part. quæst. 85, art. 7.
- (6) Ibid.
- (7) Ibid.
- (8) *Metaph.* lib. 8, quæst. 6.^a, *Quantum ad quartum principale.*
- (9) *De Anima* lib. 2, cap. 3, quæst. 3.
- (10) Disp. 1 de *Anima*, sect. 7.
- (11) *De Anima*, Contr. 1, punct. 8.
- (12) Disp. 78, sect. 4.
- (13) Tom. 2 in 3.um part. disp. 50, sect. 5.

Horum porro scriptorum quidam omnia generatim individua putant esse debere diversæ perfectionis substantialis, alii autem non omnia necessario esse diversæ, sed posse etiam quædam æqualis perfectionis (1).

Secunda sententia e converso tenet individua ejusdem speciei atomæ, ac nominatim animas rationales, esse omnia, saltem de facto, ejusdem perfectionis substantialis. Ita Henricus Gandavensis, Durandus et Argentinas (2), Paulus Soncinas (3), Dominicus Soto (4) et alii (5), Pontius (6) et Mastrius (7) cum Scotistis: atque e nostris Fonseca (8), Toletus (9), Conimbricenses (10), Soarez lusitanus (11), Quiros (12), Mauri (13), De Benedictis (14), Rhodes (15), Hurtadus (16), Semery (17), Antonius Mayr (18), Lossada (19), et alii. Est tamen aliqua dissensio inter hos auctores in quæstione de possibilitate, affirmantibus aliis, aliis negantibus, possibilia esse individua ejusdem speciei inæqualia in perfectione substantiali (20).

Utraque sententia hæc, licet a nobilissimis patronis sustentata, magis adhuc contendit suam causam auctoritate Philosophi et Angelici Doctoris nobilitare. Et primo quidem pro priori sententia illud afferri potest ex Aristotele testimo-

secunda,

Auctoritas
Aristotelis et
S. Thomæ ab
utraque
opiniõne in suam
patrocinium
invocatur.

- (1) Cfr. Rubius loc. cit. n. 69-70, et alii.
- (2) Apud Fonseca *Metaph.* lib. 5, cap. 28, quæst. 16 sect. 2.
- (3) *Metaph.* lib. 8, quæst. 26.
- (4) *Logic.* in cap. de *Substantia*, quæst. 2, ad 5.um argum.
- (5) Apud Fonseca loc. cit.
- (6) *Logic.* disp. 6, quæst. 10.
- (7) *Metaph.* disp. 10, quæst. 11.
- (8) Loc. cit.
- (9) *De Anima*, lib. 3, quæst. 18.
- (10) *De Anima*, lib. 2, cap. 1, quæst. 5, art. 3.
- (11) *De Anima*, tract. 1, disp. 1, sect. 7, paragr. 7.
- (12) *De Anima*, disp. 78, sect. 1.
- (13) *Quæst. philos.* tom. 1, quæst. 40 ad 3.um
- (14) *Philos. perip.* tom. 3, *Physic.* lib. 8, quæst. 1, cap. 10.
- (15) *Philos. perip.*, lib. 2, disp. 15, quæst. 2, sect. 2, paragr. 3.
- (16) *De Anima*, disp. 2, sect. 7, a. 75 seqq.
- (17) *Trienn. philos.*, tom. 3, disp. 2 de *anima*, quæst. 4.
- (18) *Philos. peripat.* part. 4, disp. 4, quæst. 1, art. 5.
- (19) *De Anima*, disp. 2, cap. 4.
- (20) Vide Lossada loc. cit. cap. 5.

nium: *Qui... sunt duri carne, ii sunt inepti mente; qui vero sunt molles carne, ii sunt ingeniosi, menteque dextri* (1). Quibus tamen ex verbis equidem non video, quod possit satis evidenter quidpiam extendi ad probandam inaequalitatem entitativam animarum. E converso altera sententia, nescio, an multo probabilius alleget in suae causae patrocinium Aristotelem in libro tertio (2) et octavo *Metaphysices* (3); qua de re videatur Fonseca (4). Nam in priori loco docet in speciebus sub uno genere contentis dari ordinem prioris et posterioris in natura, nempe secundum praestantiam perfectionis, in individuis autem ejusdem speciei non dari talem ordinem. Et in altero formas vel rationes specificas numeris in hoc assimilat, quod quævis additio vel detractio mutat speciem.

Ex S. Thoma hæc solent primæ opinionis sectatores depromere: *Unus alio potest eandem rem melius intelligere, quia est melioris virtutis in intelligendo... Hoc autem circa intellectum contingit dupliciter: uno quidem modo ex parte ipsius intellectus, qui est perfectior. Manifestum est enim, quod quanto corpus est melius dispositum, tanto meliorem sortitur animam, quod manifeste apparet in his, quæ sunt secundum speciem diversa. Cujus ratio est, quia actus et forma recipitur in materia, secundum materiæ capacitatem. Unde cum etiam in hominibus quidam habeant corpus melius dispositum, sortiuntur animam majoris virtutis in intelligendo. Unde dicitur in 2.º de Anima (text. 94), quod molles carne bene aptos mente videmus* (5). Item: *Differentia formæ, quæ non provenit, nisi ex diversa dispositione materiæ, non facit diversitatem secundum speciem, sed solum secundum numerum. Sunt enim diversorum individuorum diversæ formæ secundum materiam diversificatæ* (6).

(1) Arist. *De Anima*, lib. 2, cap. 9, text. 94.

(2) *Metaph.* lib. 3, cap. 3, text. 11. Cfr. ib. S. Thom. lect. 8, paragr. m.

(3) *Metaph.* lib. 8, cap. 4, text. 10. Cfr. ib. S. Thom. lect. 3, paragr. j.

(4) *Metaph.* lib. 5, cap. 28, quæst. 16, sect. 2.

(5) S. Thom. 1 p. quæst. 85, art. 7, corp.

(6) *Ibid* ad 3.um

Similia fusius docet Aquinas per integrum articulum (1). Quibus testimonij fretus Cardinalis Cajetanus *cæcos* vocat eos, «qui dicant non esse mentem S. Thomæ animarum humanarum substantias esse inæquales» (2), cum id tam expresse scriptum in his locis reliquerit. At Dominicus Sotus, vir certe haud tardi ingenij, non dubitat se in eorum numero *cæcorum* constituere, putatque eo tantum sensu animam aliam alia perfectiorem esse intelligendam, «quia videlicet potest meliores actus producere, tam spirituales quam corporeos, propter meliora instrumenta et sensus et alia organa corporea, quæ illi contingunt ex meliori dispositione corporis» (3).

Nec desunt, quæ secundæ sententiæ fautores pro se ex operibus Angelici depromant. Primo enim S. Doctor cum de Baptismi effectu loqueretur, ad 3.um argumentum, quo concluderetur gratiam baptismi esse debere inæqualem, quia inæqualis est capacitas naturalium etiam in pueris, hisce verbis respondet: *Diversa capacitas naturalium in hominibus non est ex diversitate mentis, quæ per baptismum renovatur, cum omnes homines ejusdem speciei existentes, in forma convenient, sed ex diversa dispositione corporum* (4). Alibi doctrinam illam Aristotelis superius memoratam (5) adhibet, secundum quam *in eadem specie non potest unum esse prius altero, proprie loquendo, ordine naturæ, quia species prædicatur æqualiter de omnibus individuis... In generibus autem non est sic, nam inter species unius generis una est naturaliter prior et perfectior altera* (6).

95. De hac controversia, quam non magni esse momenti arbitror, id unum dicam, mihi probabiliorum videri secundam sententiam. Et ratio est, quia nulla videtur esse ratio asserendi substantialem individuorum inæqualitatem.

Judicium Auctoris.

(1) In 2.º dist. 32, quæst. 2, art. 3. Cfr. ib. dist. 21, quæst. 2, art. 1 ad 2.um

(2) Cajetanus in 1.^{am} part. quæst. 85, art. 7.

(3) Sotus, *Logic.* loc. cit.

(4) S. Thom. 3 p. quæst. 69, art. 8, ad 3.um

(5) Ex lib. 3 *Metaph.* cap. 4, text. 10.

(6) *Quodlib.* 3 art. 6, *Ad illud vero quod in contrarium objicitur.*

Primo quia generatim non repugnat æqualitas substantialis plurium individuorum, immo manifestum videtur passim dari. Quid enim, quæso, differt substantialiter gutta aquæ ab alia, vel una apprehensio et cognitio animalis ab alia etc.? Præterea individua ejusdem speciei ex se non aliam diversitatem requirunt, quam quæ sufficit ut unum non sit aliud. Atqui ad hoc non requiritur diversitas in substantiali perfectione, sed sufficit divisio unius ab alio, etiamsi in omnibus similia sint, similitudo enim, utcumque perfecta sit, non opponitur distinctioni, sed potius eam postulat.

Secundo nec requiritur inæqualitas substantialis ad explicandam varietatem accidentium et proprietatum, quæ in diversis individuis, potissimum humanis, cernitur: quod mihi omnium robustissimum argumentum esse pro prima sententia videtur. Sunt enim in variis individuis variæ vires et ingenia complexionesque. Quod si dicas hæc accidentibus variis tribuenda esse, præsto adest responsio adversarium, quod hæc ipsa varietas accidentium radicem habere debeat in substantia, neque enim ob aliam rationem ex diversitate accidentium colligimus ipsam specierum diversitatem. Cum ergo species omnium eadem sit, nec ex se diversitatem postulet accidentium, hanc refundendam esse in differentiam individualem: si enim individua perfectio eadem sit in omnibus, undenam, quæso, existat exigentia diversorum accidentium?

Hæc tamen non rem penitus evincunt. Nam diversitas operationum ex diversis accidentibus oriri potest. At accidentia hæc non est necesse, ut præcise ex interna exigentia ipsius substantiæ individua exoriantur, sed possunt attribui causarum externarum influxui. Id quod experientia ipsa videtur confirmari; non enim raro eadem varietas affectionum individualium, quæ in diversis subjectis reperitur, in eodem subjecto cernitur ob morbum vel ob varias causas extrinsecas. An non unquam vidisti prudentissimum virum repente mente captum, vel sapientissimum, ebrietatis vel morbi causa, stulta loqui, aut hebetem fieri, vel robustissimum militem infirmitate tabescere, vel e converso puerum, qui pinguissimo ingenio præditus videbatur, mox paulisper involvere sese, et quasi e somno expergefactum, copiosam

doctrinæ supellectilem assequi? An dices individua hujusmodi substantialem suam perfectionem mutasse? Simili ergo modo dici potest varietates diversorum individuorum perennes in accidentibus non tam internæ differentiæ individualis perfectionis, quam causarum et agentium, quæ ad illorum productionem concurrerunt, tamquam primæ radici tribuendas esse.

Verum de his hactenus. Qui plura cupiat, adeat Lossadam, Fonsecaam cæterosque auctores supra laudatos.

ARTICULUS IV.

Quodnam sit principium individuationis in entibus creatis.

96. Controversia hæc, quæ una ex celeberrimis est in tota Philosophia, ideo ad sola creata entia circumscribitur, quia cum divina substantia sit essentialiter individua, immo sua individuatō, quærere principium individuationis in Deo, perinde esset ac quærere principium essentiæ vel existentie ipsius. Ostendimus hactenus individuationem aliquid positivi addere supra communem naturam, quæ conceptu præcisivo speciei exprimi solet: unde sequitur, quod sicut differentia specifica genus contrahit speciemque constituit, ita individuatō rationem communem speciei contrahens individuum constituat, quod est unum per se sub sua specie distinctum ab aliis et incommunicabile aliis per modum, quo prædicatum superius communicatūr inferiori, seu indivisibile in plura quale ipsum est. Ex quo ulterius colligitur individuationem vel hæccitatem habere veram rationem differentie, quia est id, quod plura individua sub una communi specie contenta facit numero inter se distingui. Nunc ergo investigamus, quodnam sit principium vel fundamentum hujus individuationis, nempe quid sit illud, propter quod individuum est hoc, et non est aliud. Principium porro individuationis duplex distinguitur: alterum intrinsecum et formale, alterum extrinsecum et effectivum. Principium externum et effectivum est causa efficiens et finalis, per quam hic et nunc hæc individua res potius, quam quævis alia ex infinitis

Statu
questionis.